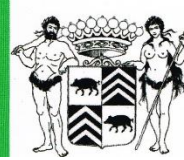

Heemkundige Kring Scilla VZW
Alfons Van den Sandelaan 4 - 2970 Schilde

Heemkring "De Drie Rozen"
Kerkstraat 41-45
2970 's-Gravenwezel
www.dedrierozen.be

SCHILDE
MACADAM OP 'S GRAVENWEZEL.

Schilde. — Macadam.
F. V. D. H. Berchem—Anyers.
Cliché E. Schreij.

FIETSTOCHT OP DE MACADAM

's Gravenwezel — Macadam naar Schilde.
Uitg. Daems, 's Gravenwezel.

's Gravenwezel.
Zicht op den Macadam.

Tijdens de Open Monumentendag van 13 september 2020 werd het nieuwe fietspad op de Brasschaatsebaan en de Gillès de Pélichylei ingefietst. Meer dan veertig jaar na het fusioneren van beide gemeenten (1 januari 1977) ligt er eindelijk een veilige fietsverbinding langs de weg die Schilde en 's-Gravenwezel met elkaar verbindt. Al in 1973, bijna vijftig jaar geleden, werd er een eerste keer gepleit voor dit fietspad. We hebben er dus lang op moeten wachten. Maar op 13 september 2020 was het eindelijk zo ver. Als plaatselijke heemkringen waren we die dag graag bereid om de fietsers te begeleiden langs de interessantste plekken op het traject.

Dankzij de steun van het gemeentebestuur van Schilde kunnen we je een brochure van deze rondleiding aanbieden. We nemen je mee voor een fietstocht van 5,8 km tussen de dorpskernen van beide deelgemeenten. We stoppen onderweg op enkele plaatsen waar we je met teksten, foto's en verhalen de geschiedenis brengen van die belangrijke verbindingsweg tussen beide dorpskernen.

De beschrijving in deze brochure start op de parking van het gemeentehuis, maar we fietsen in een lus, en dus kan je eender waar op het traject aan de fietstocht beginnen.

SCILLA
HEEMKUNDIGE KRING
van

SCHILDE

www.scilla.be
facebook @hkscilla

www.dedrierozen.be
facebook @dedrierozen

1. DE MACADAM

De Gillès de Pélichylei/Brasschaatsebaan is een deel van de korte gewestweg N121 die de Bredabaan (gewestweg N1) in Brasschaat verbindt met de Turnhoutsebaan in Schilde (gewestweg N12). Het lijkt een eeuwenoude

weg maar hij is nog maar goed 100 jaar oud. Daar komen we straks op terug.

In een periode dat er in beide dorpskernen amper verharde wegen lagen werd de N121 niet aangelegd met kasseien, zoals toen gebruikelijk was, maar volgens

het procedé dat in 1834 was uitgevonden door de Schot John McAdam. Hij legde wegen aan met drie verschillende steenslaglagen. De basis wordt gevormd door grof steenslag dat voor de stabiliteit zorgt. Op die steenslag worden twee kleinere maten grind ingewalst. In aangepaste vorm kennen we dit procedé van McAdam nog altijd als “Macadam”. Zo werd onze baan ook door de dorpelingen en op de oude postkaarten genoemd.

In deze brochure zullen we meestal het woord “Macadam” gebruiken om de N121 – Gillès de Pélichylei/Brasschaatsebaan aan te duiden.

2. PICARDIE

De gronden rond het gemeentehuis maakten vroeger deel uit van de heide van Picardië. Een plek met schaarhout van wilgen en ander klein hout waar men brandhout en takken kwam kappen voor kleine huishoudelijke taken.

Verlaat de parking via het pad in het parkje en sla bij het verlaten van het parkje onmiddellijk rechtsaf. Via de parking kom je op de Brasschaatsebaan. De verfwinkel aan je linkerzijde was vroeger één van de twee cinema's van Schilde.

Links op de foto zie je een magazijn van Lane Vekemans. Zijn verhaal brengen we bij de volgende stop. Het gebouw met puntdak staat er nog. Dat was een diamantslijperij zoals er meer waren in het dorp.

Sla rechtsaf en fiets tot aan de inrit van het appartementsblok nr. 16-20.

3. HET MOLENHOF

Het parkje waar je net door fietste, behoorde tot het domein van Lane Vekemans. Je staat nu voor een monumentale oprit naar zijn woonst. De architect van de nieuwe appartementsblokken heeft elementen van de poort en de woning verwerkt in zijn concept. Maar een deel van de oude tuin is nu ingepalmd door appartementen.

De originele woning staat echter nog altijd in het verlengde van de nieuwbouw. Ze heeft haar ingang in de Groenelaan. De oprit waar je nu staat werd amper gebruikt.

Lane Vekemans was een houtkoopman die schatrijk werd omdat men vroeger, bij het kopen van hout, dikwijls de grond erbij moest kopen. En hier en daar evolueerde die grond naar bouwgrond...

Kijk vooraleer te vertrekken nog even in de richting van waar je kwam. De foto hieronder is genomen van op de Turnhoutsebaan.

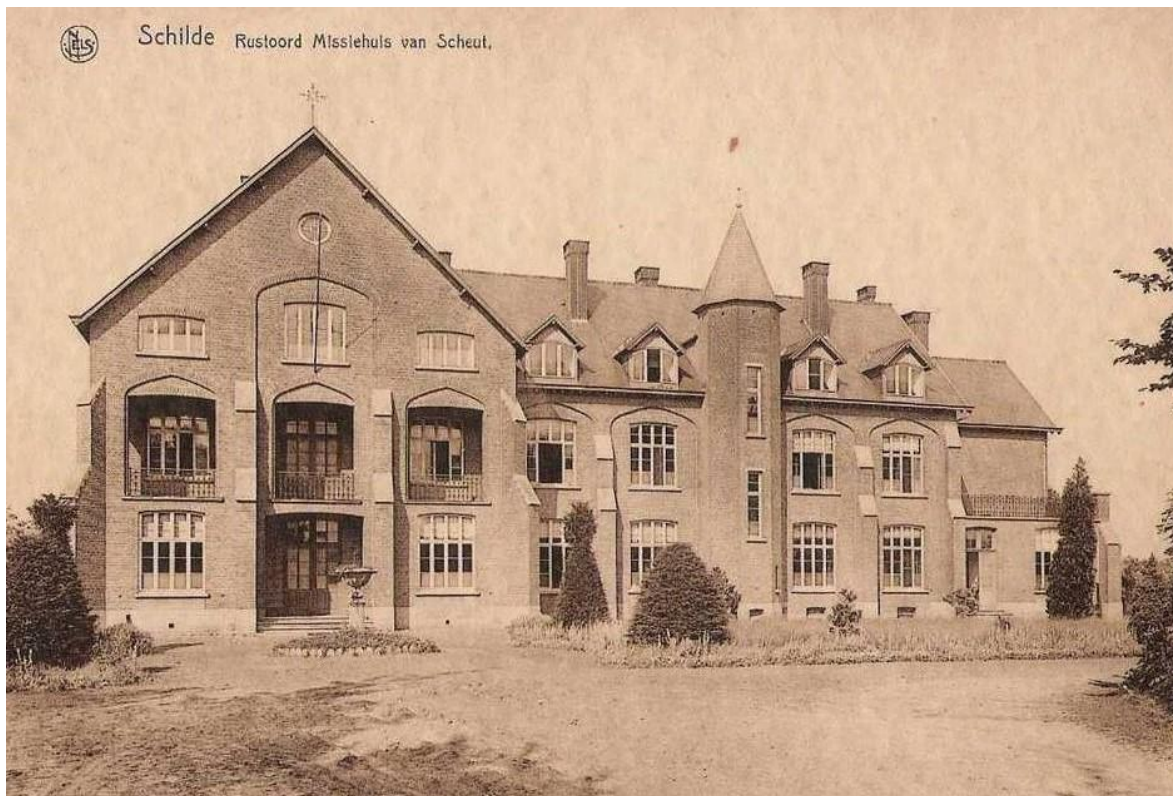

Fiets verder tot aan nr. 126. Dat is de oprit van het domein van de Paters van Scheut. Volg de oprit tot voor het gebouw.

Die oprit is een openbare weg. Langs rechts loopt er een pad naar de Pater Kenislaan. De wegen naar de achterzijde van het gebouw zijn privé.

4. HET SANATORIUM VAN DE PATERS VAN SCHEUT

In 1911 kochten de paters Scheutisten hier grond en begonnen met de bouw van een rusthuis voor hun missionarissen die van hun missiegebied (terug)komen. Aanvankelijk stond hier alleen het rechtse gedeelte en de hoofdingang. Het linkerdeel is later bijgebouwd.

Het lijkt nu een symmetrisch gebouw, maar wie goed kijkt zal veel verschillen vinden tussen de linker- en de rechtervleugel.

De echte naam van de orde der Scheutisten is “Congregatie van het Onbevlekt Hart van Maria”. De congregatie heeft haar hoofdhuis in Anderlecht, in de wijk Scheut of Scheutveld, en ze is ondertussen bijna uitsluitend bekend onder die naam. Een naam die ze zelf ook gebruikt. Dat heb je misschien gezien toen je de dreef opreed. De Scheutisten hadden (hebben) veel West-Vlamingen in hun orde. Het lijkt dan ook een raadsel waarom zij hier een “sanatorium” bouwden. Maar er is uiteraard een verklaring: onze regio stond bekend voor zijn gezonde lucht. Denk bijvoorbeeld ook aan Huize Joostens in Sint-Antonius en De Dennen in Westmalle. Bovendien was de grond hier quasi onvruchtbaar en dus heel goedkoop. En Schilde was heel goed bereikbaar met het openbaar vervoer: de trein tot in Antwerpen en dan een tram tot in het centrum van Schilde.

Rij via de oprit terug naar de Brasschaatsebaan, stop eventueel even aan de Mariakapel, en rij dan naar rechts tot op het bruggetje over de beek.

5. DE ZWANEBEEK

Deze plaats was vroeger heel populair bij de makers van postkaarten. Deze beek vormt over bijna heel het grondgebied de grens tussen de deelgemeenten Schilde en 's-Gravenwezel, en dus eindigt de Brasschaatsebaan hier aan de beek en rijden we vanaf nu op de Gillès de Pélichylei.

Kijk vooraleer verder te fietsen nog even naar het verwilderd gebied net voor de brug. Tot voor enkele jaren was dit een terrein waar de Pidpa - de Provinciale Intercommunale voor Drinkwater Provincie Antwerpen - drinkwater uit de grond oppompte.

Fiets verder tot aan het Chinees restaurant "100 jaar Wah".

6. HET WIT PAARD

Het restaurant "100 jaar Wah" is hier nog geen 100 jaar, maar toch al een dertigtal jaar, gevestigd. Veel Schildenaren die deze locatie willen aanduiden spreken echter nog altijd over het "Wit Paard". Dat was

begin 1950 een hotel/restaurant met manège in de typische villastijl van de Voorkempen: wit geschilderd en met een strooien dak.

Zodra de Voorkempen niet langer de favoriete toeristische bestemming was van stedelingen, stierf het hotel een stille dood. Ook het verhuren van de kamers “per uur” kon de zaak niet redden.

Fiets verder tot aan de tweede straat aan uw rechterkant. Dat is de Paviljoendreef.

Aan het eerste kruispunt rechts zal je zien dat er in die bocht ook een kleine parallelweg ligt. Dat was een oud traject dat werd rechtgetrokken toen er meer auto's begonnen te rijden. Deze bocht was vroeger ook bekend als “het strijkijzer” omdat hier vroeger een rododendron groeide die op een strijkijzer leek.

7. DE PAVILJOENDREEF

Deze dreef loopt recht naar het kasteel van 's-Gravenwezel. Ze loopt ook verder aan de overzijde van de Macadam. De Macadam loopt

vanaf hier langs de gronden die tot het kasteeldomein behoorden. Het domein was eigendom van kasteelheer Gillès de Pélichy en dus is het te begrijpen dat de gemeente 's-Gravenwezel haar deel van de Macadam de naam gaf van de kasteelheer. Alles hier rechts van de baan behoorde ooit tot het kasteeldomein en dat verklaart ook de twee bochten in de baan. Aan het domein mocht bij de aanleg van de baan nog niet geraakt worden.

Rij verder tot aan het einde van het aangelegde fietspad. Steek voorzichtig over en stop even in de Veldlei ter hoogte van nr. 86.

8. ART DECO – ZONNEWEELDE

Op deze plaats stond de woning van Karel Borstlap die burgemeester van 's-Gravenwezel was van 1971 tot 1976. Op 1 januari 1977 werd hij de eerste burgemeester van de fusiegemeente Schilde – 's-Gravenwezel. Hij zou burgemeester blijven tot hij op 7 februari 1991 op 63-jarige leeftijd overleed. Karel Borstlap woonde hier in een prachtige art deco woning zoals er in 's-Gravenwezel vroeger tientallen te zien waren.

De foto hieronder is genomen aan het begin van de Gillès de Pélichylei. Op dit deel van de baan werd nog geen veilig fietspad aangelegd. Dat zal hopelijk binnen afzienbare tijd gebeuren samen met de heraanleg van de Kerkstraat.

Fiets verder tot aan de kapel tussen nr. 77 en 81.

9. DE KAPEL VAN ONZE-LIEVE-VROUW MIDDELARES.

Deze kapel werd in 1924 gebouwd uit dankbaarheid voor de goede afloop van een verkeersongeval in de familie Gillès de Pélichy. In de gedenksteen staat dan ook de volgende uitgebeitelde tekst: "*Bid voor Baron Joseph Gillès de Pélichy, Burgemeester van 's-Gravenwezel en stichter van deze kapel 1873-1929.*"

Het interieur ervan werd in 2004 grondig opgekuist en hersteld door enkele dames van heemkring De Drie Rozen en sindsdien staat deze kapel onder hun hoede. Ieder jaar wordt het kapelletje gepoetst eind april en op 1 mei hangt de heemkring De Drie Rozen een papieren bloemenkrans aan het kapelletje. Iets wat traditioneel aan veel

kapellen gebeurt. Dankzij het nieuwe fietspad is deze kapel beter zichtbaar geworden.

Zet je even op een bankje, dan vertellen we je wat meer over de geschiedenis van de Macadam.

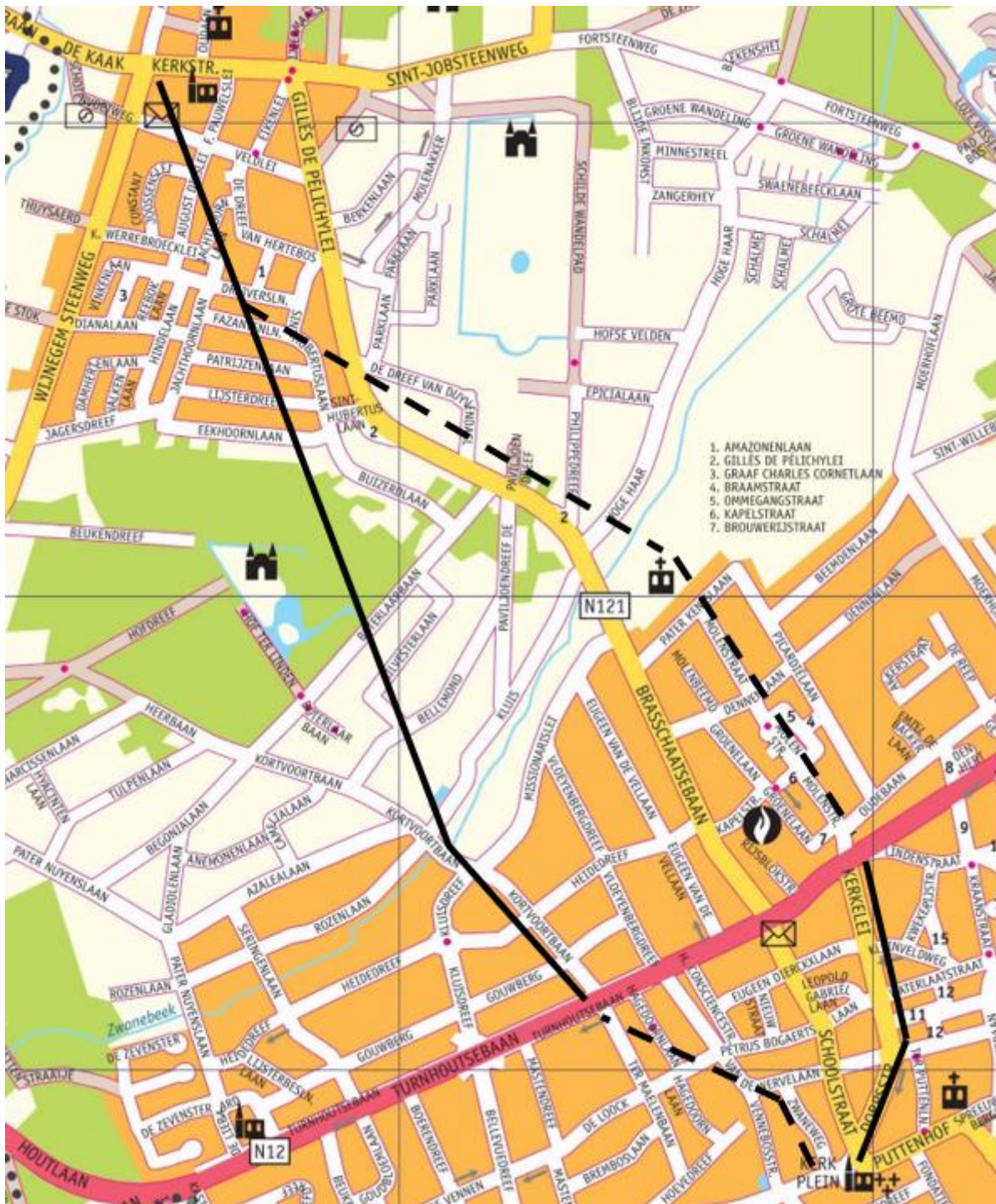
10. DE OUDE ROUTES

Vandaag lijkt de route die we volgen de meest logische weg tussen de beide dorpskernen maar voor heemkundigen is dit een vrij recente weg die pas is aangelegd rond 1895-1900. Voordien lag op delen van deze route hooguit een zandweggetje naar wat boerderijen en huizekes die van de baan of het dorp aflagen. Het was tot eind 1800 nooit de weg van Schil naar Wezel of omgekeerd. Dat kon ook niet, want, voor zover de weg al bestond, hoorde hij bij het kasteel van 's-Gravenwezel. Delen van de private weg mochten, mits betaling van een jaarlijkse pacht, door aanpalende boeren gebruikt worden om tot aan hun velden te rijden.

Het verkeer tussen Schilde en 's-Gravenwezel volgde routes waarvan sommige stukken vandaag niet meer bestaan.

Vóór 1900 lag het centrum van Wezel tussen de kerk en het kruispunt met de Wijnegemsteenweg en Moerstraat. Vandaar ging je verder naar Sint-Job en Brecht of Schoten. Brasschaat was voor 1800 maar een pover gehuchtje van Schoten waar je eigenlijk niets verloren had. In Schilde had je in de 19de eeuw een centrum op de steenweg (Turnhoutsebaan) en een tweede centrum aan de kerk. Wie naar Wezel ging vanaf de Kerkelei stak de voetweg over door Picardië en kon, via een bruggetje aan het Zwaanshout, de Zwanebeek oversteken en zo de weg volgen tussen het domein van de graaf (kasteel van 's-Gravenwezel) en het domein Hof Ter Linden. Die weg liep door het Hertebos naar de kerk van Wezel. Wie van de kerk van Schilde kwam, of er naar toe moest, ging door de huidige Zwaneweg, liep verder naar de Kortvoortbaan, om bij die voort aan de Kluis de Zwanebeek over te steken, en vervolgde dan zijn weg door het Hof

Ter Linden naar het centrum van Wezel. Met paard en kar kon men alleen de route via de Kortvoortbaan nemen.

--- : route die alleen te voet gebruikt kon worden.

Vervolg je weg en sla iets voorbij nr. 89 de parallelweg in.

11. DE DODENBOCHT

Je staat nu in één van de twee bochten die deel uitmaakten van het oorspronkelijk traject van de Macadam. Vooral deze bocht was niet aangepast aan het sneller wordende autoverkeer en kreeg al snel de bijnaam “dodenbocht” omwille van het grote aantal dodelijke verkeersslachtoffers die hier te betreuren waren.

Fiets verder tot aan het volgend kruispunt – de Boterlaarbaan.

12. DE BOTERLAARBAAN

De Boterlaarbaan is veel ouder dan de Macadam. Het was de verbinding tussen het kasteel van 's-Gravenwezel en, het langs de Boterlaarbaan gelegen, Hof Ter Linden. Deze weg liep via de Kortvoortbaan naar de dorpskernen van Schilde en 's-Gravenwezel. Via de Vogelzang en de Broekstraat was het ook de route naar Wijnegem. De straat kreeg zijn naam van de hier gelegen Boterlaarhoeve. Op de hoek waar je nu staat stond de Mollenhoeve. De hoge bomen die je hier aan je rechterzijde ziet bij het inrijden van de straat zijn niets anders dan delen van de opgeschoten haag van de Mollenhoeve.

Vanaf hier aan de Boterlaarbaan rij je op een breder fietspad dat er al langer ligt. Dit korte stukje dubbelrichting fietspad was al een grote stap vooruit voor de fietsers die zich wilden verplaatsen tussen de dorpskernen van Schilde en 's-Gravenwezel. De gevaarlijke Macadam kon vermeden worden door een alternatieve route te nemen door de woonwijken, maar er moest een grote omweg tot aan de Kortvoortbaan gemaakt worden om de Zwanebeek over te steken. Dankzij dit korte stukje fietspad was die omweg niet meer nodig om de beek over te steken.

Zoals je op de volgende bladzijde kan zien, liepen de zwakke weggebruikers van vandaag 100 jaar geleden nog geen gevaar wanneer ze op de Macadam de Zwanebeek moesten oversteken.

Fiets verder tot aan huisnummer 91.

13. DE WITHOEVE - SCHILDEHOF

Deze huidige gezinswoning werd als hotel/restaurant De Withoeve gebouwd in de periode voor WOII. Ze heeft ook een tijdje bekend gestaan als Schildehof. De ligging was ideaal voor de vele toeristen die met de tram naar Schilde kwamen om hier te genieten van de gezonde boslucht. De oudste huizen hier in de omgeving zijn ook uit die periode.

Na de laatste oorlog werd ook hier het hele gebied verkaveld.

Fiets verder tot aan het benzinstation op de hoek van de Heidedreef.

14. CAFÉ DE FASLEUTEL

In het begin van de 20ste eeuw stond hier de hoeve met café “De Fasleutel” van de familie Vekemans.

De familie had zoveel zonen dat ze bijna zelf een voetbalploeg kon vormen. Toen de voetbalclub van Schilde een nieuw terrein zocht kwam de plek waar nu het gemeentehuis staat in aanmerking. SK Schilde heeft daar tot in 1990 gevoetbald. De parking van het gemeentehuis was ook de parking van de voetbalclub en Steenweg kermis in juni kwam daar op den duur ook te staan.

In de beginjaren van de voetbalclub was het café van Vekemans het clublokaal waar de spelers zich konden omkleden en wassen. En uiteraard kon er na de match een pint gedronken worden.

Vanaf het café organiseerde de jeugd koersen over de Macadam. De discipline “spurt” vertrok aan het missiehuis van Scheut, met aankomst voor het café. Voor een tijdrif reed men tot in het dorp van 's-Gravenwezel. Daar stond iemand om te controleren of men toch tot aan het keerpunt fietste. De tijdnopname ter hoogte van het café gebeurde door een gelukkige bezitter van een wekker met secondewijzer.

Fiets verder tot aan de parking van het gemeentehuis.

Hier eindigt onze korte fietstocht. We hopen dat we hebben kunnen aantonen dat de Macadam geen anonieme verkeersweg is, maar een straat met een verhaal.

Meer heemkundige info over Schilde en 's-Gravenwezel vind je op

www.scilla.be
www.dedrierozen.be

facebook @hkscilla
facebook @dedrierozen

V.U. Patrick Anthoni, August Dierckxlaan 2, 2970 Schilde